

تاریخ وصول: ۸۶/۶/۱۸

تاریخ تأیید: ۸۶/۹/۱۱

بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه فنی بابل (نوشیروانی بابل)

صفر فرهنگ* / علی آقامحمدی**

شده‌است. به‌منظور گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه محقق‌ساخته استفاده شده‌است. ضریب پایایی پرسش‌نامه ۰/۸۶ برآورد شده‌است. نمونه آماری مشتمل بر ۲۵۰ نفر از دانشجویان دانشگاه مازندران در سال ۸۵-۸۶ است که از طریق نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی و از طریق نرم افزار SPSS انجام پذیرفته‌است. نتایج نشان می‌دهد که قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان در زمینه استقلال‌طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت، بالاتر از حد میانگین بوده، اما نمرات خطرپذیری از متوسط نمره معیار پایین‌تر است.

* عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور استان مازندران.

نشانی اینترنتی: S_farhang@pnu.ac.ir

** کارشناس ارشد برنامه‌ریزی آموزشی و مدرس دانشگاه پیام نور استان مرکزی.

نشانی اینترنتی: Aliar3210@yahoo.com

چکیده: در دهه جاری جمعیت فعال کشور از مرز پنجاه میلیون نفر خواهد گذشت و جامعه ما نیاز به ایجاد حدود ده میلیون واحد شغلی خواهد داشت.

لذا در حال حاضر با توجه به این حقیقت که بزرگ‌ترین مشکل اقتصاد ایران بحران بیکاری است، از مهم‌ترین وظایف دولت اشتغال‌زایی و کارآفرینی است؛ بالاخص آموزش عالی کشور در جهت سیاست‌ها و جهت‌گیری‌های اخیر آن به سمت تحقیقات و فناوری، رسالتی مضاعف در زمینه کارآفرینی دارد. یکی از اهداف مهم نظام آموزشی عالی کشور، پرورش نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز جامعه است.

هدف کلی این پژوهش، بررسی قابلیت‌های کارآفرینی (استقلال‌طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت، خطرپذیری و خلاقیت) دانشجویان دانشگاه فنی بابل و تأثیر آموزش‌های دانشگاهی در افزایش این قابلیت‌هاست. این پژوهش از نوع کاربردی است و در آن از روش توصیفی-پیمایشی استفاده

کارآفرینی فرایند یا مجموعه‌ی فعالیت‌هایی است که افراد را در فراگیری و توسعه‌ی دانش، مهارت‌ها و ارزش‌ها توانمند کرده، افراد را قادر به تعریف، شناخت، تحلیل و برخورد با مسائل اطراف خود می‌سازد (Hynes, 1996).

کارآفرینی تأثیر مستقیمی بر توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی مردم دارد. هرچه یک جامعه بیشتر در فعالیت‌های کارآفرینی شرکت کند، سریع‌تر به توسعه‌ی اقتصادی و اجتماعی دست می‌یابد.

جوامع امروزی به افرادی نیاز دارند که مصمم به کسب موفقیت باشند و قادر به تبدیل رؤیا به حقیقت بوده، دارای روحیه‌ی استقلال‌طلبانه برای کاوش موقعیت‌های جدید باشند. اگر به تأثیرات اقتصادی و اجتماعی کارآفرینی توجه شود نقش متخصصان و دانش‌آموختگان در توسعه‌ی جامعه روشن خواهد شد و دانش‌آموختگان به نیازهای مختلف جامعه پاسخ می‌دهند.

زمانی که بسیاری از اعضای یک جامعه کارآفرینی را به‌عنوان شغل بپذیرند، آن جامعه به‌سرعت رشد می‌کند؛ به‌طوری‌که کارآفرینی موجب اشتغال جدید می‌شود و موجبات کاهش نرخ بیکاری را فراهم می‌آورد.

بنابراین، کارآفرینان پیوسته در حال ابداع و توسعه‌ی کالاها و خدمات جدید و نیز به دنبال روش‌هایی هستند که این کالاها و خدمات را به‌طور مؤثر تولید و عرضه کنند؛ از این‌رو، کارآفرینی زندگی را بهبود می‌بخشد. کارآفرینی موجب توزیع متناسب درآمد می‌شود. بدین ترتیب، مردم جامعه برای خرید کالاها و محصولات پول بیشتری می‌پردازند و سود بیشتری

همچنین، آموزش‌های دانشگاهی در پرورش ویژگی‌های کارآفرینی در دانشجویان مؤثر نبوده‌است.

کلیدواژه: کارآفرینی، آموزش عالی^۱، مرکز کارآفرینی^۲، استقلال‌طلبی^۳، انگیزه پیشرفت، خلاقیت^۴.

مقدمه

در دهه‌ی جاری جمعیت فعال کشور از مرز پنجاه میلیون نفر خواهد گذشت و جامعه‌ی ما نیاز به ایجاد حدود ده میلیون واحد شغلی دارد. لذا در حال حاضر با توجه به این حقیقت که بزرگ‌ترین مشکل اقتصاد ایران بحران بیکاری است، از مهم‌ترین وظایف دولت اشتغال‌زایی و کارآفرینی است. در عصر حاضر به دلیل پیشرفت‌های علمی و فنی، بازنمایی‌های ذهنی بشر از کره‌ی زمین به دهکده‌ی جهانی مبدل شده‌است.

از آنجاکه شبکه‌های ارتباطی، بازارهای گوناگون تولید و عرضه‌ی خدمات را در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی به یکدیگر وصل ساخته، کلید ورود به این بازارهای جهانی را رقابت‌پذیری دانسته‌اند، بدیهی است که در این رقابت جهانی نه تنها کشورها، بلکه کلیه‌ی نهادها و افراد باید دائماً قابلیت‌های رقابت‌پذیری و سازگاری خود را افزایش دهند (مشایخ، ۱۳۸۱).

برای دستیابی به این مهم پرورش ایده‌های خلاق و کارآفرینی که بتوانند خود را پیوسته با دنیای جدید هماهنگ و سازگار کنند، ضروری به نظر می‌رسد.

اما موضوع دیگری که لزوم توجه به کارآفرینی را سبب شده معضل بیکاری است که کشور با آن سخت دست به گریبان است؛ به‌طوری‌که به نظر می‌رسد افراد کارآفرین و تفکر خوداشتغالی به‌عنوان راه‌حل‌های مقتضی از طرف سیاست‌گذاران و مدیران اقتصادی مورد توجه قرار گرفته‌است. (بدری و همکاران، ۱۳۸۵: ۸۵).

1. Higher Education
2. Entrepreneurship Center
3. Independence
4. Creativity

به کارآفرینان می‌رسانند.

آنها می‌توانند در خانه‌های خودشان سرمایه‌گذاری کنند و موجب افزایش بهره‌وری عظیم ملی شوند و از این نظر کشور سریع‌تر توسعه می‌یابد و سود اجتماعی نصیب دولت می‌کند. از طریق ایجاد فرصت برای کارآفرینان می‌توان به درآمد سالانه بالاتر و زندگی بهتر دست یافت؛ زیرا میزان درآمد سرانه بالا نشانه قابلیت بالا برای کارآفرینی است (هزارگریبی، ۱۳۸۲).

کارآفرینی موضوعی است که از اواخر قرن بیستم مورد توجه محافل آموزشی کشورهای جهان قرار گرفت و منشأ تحولات بزرگی در زمینه صنعتی، تربیتی و خدماتی شد. همچنین، چرخه‌های توسعه اقتصادی همواره با توسعه کارآفرینی به حرکت درمی‌آید؛ به عبارت بهتر، کارآفرینی موتور رشد و توسعه است (Schumpeter, 1934).

مطالعاتی که در زمینه ارتباط بین ویژگی‌های فردی و رشد و توسعه اقتصادی صورت گرفته‌اند نشان می‌دهد که پیشرفت به یک گروه و مذهب خاصی اختصاص ندارد و با رشد و توسعه برخی از ویژگی‌ها در افراد می‌توان رشد اقتصادی را در جوامع مختلف فراهم کرد (Mc Clelland, 1961). به نظر می‌رسد توجه به کارآفرینی و پرورش زمینه‌های تحقق آن در جوامع امروز یک ضرورت است. مک کلند (Ibid) ویژگی‌های افراد کارآفرین را شامل انگیزه پیشرفت، خطرپذیری، کنترل درونی، خلاقیت و استقلال‌طلبی می‌داند. بر اساس تحقیقات انجام‌شده پرورش ویژگی‌های ذکرشده در افراد باعث تقویت قابلیت‌های کارآفرینی آنان می‌شود.

برخی تحقیقات نشان می‌دهند که در افراد قابلیت‌هایی وجود دارد که پرورش این قابلیت‌ها موجب کارآفرینی آنان می‌شود. از مهم‌ترین این ویژگی‌ها خلاقیت، خطرپذیری،

کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و استقلال‌طلبی است.

دراکر (Druker, 1985) معتقد است که خلاقیت و نوآوری با کارآفرینی لازم و ملزوم یکدیگرند، به حدی که کارآفرینی بدون خلاقیت و نوآوری حاصلی ندارد. سولومون (Solomon) به نقل از فاریس (Faris, 1999) با بررسی ۱۵۰ کارآفرین به این نتیجه رسید که انگیزه کارآفرینان در شروع به کار، تصمیم به خلق چیزهای نو، بدیع و متفاوت است و سود اقتصادی، انگیزه و محرک اولیه رفتار کارآفرینان نبوده‌است.

در همین ارتباط شاین (Schein, 1994) عنوان کرده‌است که کارآفرینان واقعی مشاغل جدید را بیشتر به دلیل نوآوری و خلاقیت شروع می‌کنند تا انگیزه‌های اقتصادی. همچنین، هوارد (Howard, 2004) در پژوهشی تأثیر توسعه قابلیت‌های کارآفرینی (استقلال‌طلبی، خطرپذیری، انگیزه پیشرفت، کنترل درونی و اعتمادبه‌نفس و جسارت خلاقیت) را بر کارآفرینی ۴۵۰ نفر از دانش‌آموزان مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که رابطه مستقیمی بین این قابلیت‌ها و توانایی کارآفرینی افراد وجود دارد. همچنین، ریسال (Rissal, 1998) نیز در پژوهشی خلاقیت و نوآوری را مؤثرترین ویژگی در انجام دادن فعالیت‌هایی که موجب کارآفرینانی می‌شود عنوان کرده‌است.

در پژوهش‌های دیگری که درباره منبع کنترل و کارآفرینی افراد انجام شده‌است، کارآفرینان دارای مرکز کنترل درونی توصیف شده‌اند.

احمد (Ahmed, 1985) در پژوهشی نشان داد که افراد کارآفرین دارای کنترل درونی، تمایل به خطرپذیری و انگیزه پیشرفت هستند.

آرشید (۱۳۶۷) در مطالعه‌ای دیگر نتیجه گرفته‌است که کارآفرینان موفق دارای منبع کنترل درونی هستند؛ یعنی موفقیت خود را به عواملی چون تلاش، کوشش و توانایی‌های فردی خود نسبت می‌دهند.

رابطه معناداری وجود ندارد. هزارجریبی (۱۳۸۲) در پژوهشی دیگر نشان داده‌است که بین کارآفرینی و دوره‌های آموزش مهارت‌های فردی، انگیزه پیشرفت، خطرپذیری، نیاز به موفقیت و خلاقیت رابطه معنی‌داری وجود دارد.

آموزش عالی برای ارتقای یک جامعه مدنی باز و شایسته‌سالار نقش مضاعفی دارد.

جامعه مدنی متمایل به دولت یا بازار نیست بلکه قلمرویی است که اهداف خصوصی و عمومی را به هم پیوند می‌دهد. در داخل این قلمرو، آموزش عالی ارزش‌هایی را که بیشتر انحصاری یا عمومی هستند، در مقایسه با سایر حوزه‌های اجتماعی، مثل جوامع مذهبی، خانوار و خانواده‌ها، یا گروه‌های زبانی و قومی ارتقا می‌دهد.

از آموزش عالی انتظار می‌رود تا هنجارهای تعامل، خرد و منطق را در برگیرد و به‌ویژه بر استقلال و اعتمادبه‌نفس شخصی اعضا و رد هر گونه تبعیض بر اساس جنسیت، قومیت، اعتقاد مذهبی و اجتماعی تأکید کند (World Bank, 2000).

پژوهش حاضر در پی تعیین میزان قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه فنی بابل و تفاوت بین قابلیت‌های مذکور در دانشجویان سال اول و سال آخر و نیز در دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان است.

فرضیه‌های این پژوهش عبارت‌اند از:

۱. میزان قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان بالاتر از حد میانگین است؛
۲. بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر تفاوت معناداری وجود دارد؛
۳. بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان تفاوت معناداری وجود دارد.

در پژوهشی دیگر پوستیگو (Postigo, 2002) با بررسی ارزیابی وضعیت موجود آموزش کارآفرینی دانشجویان در کشور آرژانتین بیان کرد که از نظر دانشجویان، از جمله مهم‌ترین دوره‌ها برای آموزش کارآفرینی، دوره‌های آموزش خلاقیت و نوآوری است.

عزیزی (۱۳۸۲) در بررسی زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان سال آخر کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی نتیجه گرفته‌است که بین متغیرهای اعتقاد به کنترل درونی، انگیزه پیشرفت، خطرپذیری، استقلال‌طلبی و خلاقیت دانشجویان با کارآفرینی آنان رابطه معناداری وجود دارد. در تحقیقی دیگر خدمتی توسل (۱۳۷۹) زمینه بروز و پرورش کارآفرینی را در بین دانش‌آموزان دبیرستان‌های پسرانه شهرستان کرج، از نظر مدیران، دبیران و دانش‌آموزان مورد بررسی قرار داد. نتیجه این تحقیق نشان داد که زمینه‌های انگیزه پیشرفت، استقلال‌طلبی، خطرپذیری و مرکز کنترل درونی دانش‌آموزان بالاتر از سطح میانگین بوده‌است.

برومندنسب (۱۳۸۱) نیز به بررسی رابطه انگیزه پیشرفت، مخاطره‌پذیری، خلاقیت و عزت نفس با کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز پرداخت. پژوهش وی نشان داد که بین انگیزه پیشرفت و خلاقیت با کارآفرینی دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد.

یارائی (۱۳۸۳) در مطالعه‌های دیگر، با بررسی برخی روحیات کارآفرینی در دانشجویان دانشگاه شیراز و مقایسه آن با مدیران صنایع به این نتیجه رسید که مدیران از انگیزه پیشرفت بالاتری نسبت به دانشجویان برخوردارند و خطرپذیری دانشجویان از مدیران صنایع بالاتر بوده‌است.

همچنین، بین ویژگی‌های کارآفرینی دانشجویان با جنسیت، سن، محل تولد و سطح تحصیلات والدین

روش پژوهش

برآورد واریانس جامعه و تعیین حجم نمونه ابتدا یک گروه ۳۰ نفری از دانشجویان به صورت تصادفی انتخاب شدند و از طریق توزیع پرسش‌نامه در بین آنها واریانس محاسبه شد.

بر اساس واریانس و فرمول حجم نمونه حجم نمونه ۲۵۰ نفر برآورد شد (سرمد و بازرگان، ۱۳۷۲)، از آنجاکه یکی از اهداف پژوهشی این تحقیق مقایسه دانشجویان دانشکده‌های مختلف با یکدیگر بود، از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای استفاده شد.

پژوهش حاضر از نوع «کاربردی» است. با توجه به ماهیت موضوع و هدف‌های پژوهش، از روش تحقیق «توصیفی-پیمایشی» استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دوره کارشناسی، اعم از دختر و پسر دانشگاه فنی بابل هستند که در سال تحصیلی ۸۵-۸۶ در این دانشگاه به تحصیل اشتغال داشته‌اند.

از آنجاکه در زمینه پژوهش حاضر تحقیقی صورت نگرفته بود تا واریانس جامعه مشخص باشد، برای

جدول ۱: توزیع فراوانی و درصد نمونه‌گیری آماری پاسخگویان با توجه به جنسیت و سابقه آموزش کارآفرینی

جنسیت	فراوانی	درصد	سابقه آموزشی کارآفرینی	فراوانی	درصد
دختر	۱۱۵	۴۶	بلی	۶۰	۲۴
پسر	۱۳۵	۵۴	خیر	۱۹۰	۷۶
جمع	۲۵۰	۱۰۰	جمع	۲۵۰	۱۰۰

از آنجاکه موضوع پرسش‌نامه بدیع بود و پرسش‌نامه استاندارد شده‌ای در این زمینه وجود نداشت، با استفاده از پرسش‌نامه‌های خلاقیت تورنس، انگیزه پیشرفت هرمنس، کنترل درونی راتر و استقلال‌طلبی و خطرپذیری هیسریج و پیترز، پرسش‌نامه اولیه با تعداد ۱۳۰ سؤال تهیه شد، سپس پرسش‌نامه به‌طور تصادفی در بین ۳۰ نفر از افراد جامعه آماری، برای تعیین نواقص احتمالی و نیز تعیین روایی سؤالات توزیع و جمع‌آوری شد.

با توجه به نتایج (جدول ۱) بیشترین درصد پاسخگویان، پسر با ۵۴ درصد، و کمترین درصد پاسخگویان، دختر با ۴۶ درصد است. به علاوه، ۲۴ درصد دانشجویان پاسخگو سابقه آموزش کارآفرینی داشتند و ۷۶ درصد آنها سابقه آموزشی کارآفرینی نداشتند.

ابزار اندازه‌گیری و روش گردآوری داده‌ها

با توجه به اهداف پژوهش، از پرسش‌نامه به‌عنوان ابزار گردآوری اطلاعات استفاده شده است، اما

تک‌متغیره و آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شده‌است.

یافته‌ها

فرضیه ۱: میزان قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان بالاتر از حد میانگین است.

برای سنجش میزان قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه فنی بابل پنج متغیر استقلال‌طلبی، خطرپذیری، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت دانشجویان در نظر گرفته شد.

نمره معیار از طریق محاسبه نمره متوسط هر متغیر در پرسش‌نامه مربوط به دست آمده‌است. در (جدول ۲) میانگین و انحراف معیار و نمره معیار دانشجویان در متغیرهای مورد بررسی آورده شده‌است.

پس از محاسبه هم‌بستگی هر سؤال با نمره کل و اعمال اصلاحات لازم، ۵۵ سؤال پاسخ بسته از نوع مقیاس درجه‌بندی لیکرت تهیه شد.

روایی پرسش‌نامه‌ها از روش روایی محتوا با استفاده از نظر متخصصان مورد تأیید قرار گرفت.

ضریب پایایی پرسش‌نامه از طریق فرمول آلفای کرونباخ شماره ۵ برای پرسش‌نامه ۰/۸۶ برآورد شد. تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش حاضر در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی و با استفاده از نرم‌افزار SPSS انجام شده‌است.

در سطح آمار توصیفی با استفاده از مشخصه‌های آماری نظیر فراوانی، درصد، میانگین، واریانس و انحراف معیار به توصیف داده‌های پژوهش پرداخته شده‌است. در طی آمار استنباطی نیز از آزمون‌های t

جدول ۲: میانگین و انحراف معیار و نتایج آزمون t مربوط به قابلیت‌های کارآفرینی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	تعداد	نمره معیار	t	df	Sig
استقلال‌طلبی	۵/۲	۲/۰۱	۲۵۰	۳/۵	۸/۲	۲۴۹	۰/۰۰۱
خطرپذیری	۳/۰۴	۱/۵	۲۵۰	۴	./۰۰۱	۲۴۹	۰/۵۶
کنترل درونی	۹/۱۱	۱/۸۸	۲۵۰	۷	۷/۷	۲۴۹	۰/۰۰۰
انگیزه پیشرفت	۲۵	۴/۰۵	۲۵۰	۱۵/۵	۱۸/۱۹	۲۴۹	۰/۰۰۰
خلاقیت	۳۴/۱۲	۳/۳	۲۵۰	۲۱	۲۵	۲۴۹	۰/۰۰۰

آزمون t و سطح معناداری تجزیه و تحلیل شده‌است. نتایج این جدول نشان می‌دهد که میانگین نمره استقلال‌طلبی دانشجویان ۴/۲۲ است که از میزان متوسط نمره معیار ۳/۵ بالاتر است و این مقدار در سطح

همان طور که در (جدول ۲) مشاهده می‌شود، متغیرهای استقلال‌طلبی و خطرپذیری، کنترل درونی، پیشرفت و خلاقیت به‌عنوان قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان از طریق مقایسه میانگین با نمره معیار و انحراف معیار،

سطح ($p=0/000$ و $t=20/87$) معنادار است. بنابراین، دانشجویان دانشگاه فنی بابل دارای انگیزه پیشرفت هستند. در نهایت، میانگین نمره خلاقیت دانشجویان ۲۹/۷۹ است که از میزان متوسط نمره معیار ۲۱ بالاتر است و این مقدار در سطح ($p=0/000$ و $t=29/06$) معنادار است. بنابراین، میزان خلاقیت دانشجویان دانشگاه فنی بابل بالاتر از حد میانگین است. با توجه به نتایج، فرضیه ۱ در زمینه‌های استقلال طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت تأیید و در ویژگی خطرپذیری رد شده است.

فرضیه ۲: بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر تفاوت معناداری وجود دارد. در (جدول ۳) میانگین و انحراف معیار نمرات قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر آمده است.

($p=0/000$ و $t=9/46$) معنادار است؛ بنابراین، روحیه استقلال طلبی در دانشجویان دانشگاه فنی بابل از میانگین بالاتر است.

در ضمن، میانگین نمره خطرپذیری دانشجویان ۳/۹۲ است که از میزان متوسط نمره معیار ۴ پایین تر است که این مقدار سطح ($p=0/46$ و $t=-0/73$) معنادار نیست. بنابراین، میزان خطرپذیری دانشجویان دانشگاه فنی بابل در حد میانگین است. به علاوه، میانگین نمره کنترل درونی دانشجویان ۸/۰۱ است که از میزان متوسط نمره معیار ۷ بالاتر است که این مقدار در سطح ($p=0/000$ و $t=7/07$) معنادار است.

بنابراین، دانشجویان دانشگاه فنی بابل بیشتر به منبع کنترل درونی تمایل دارند. همچنین، میانگین نمره انگیزه پیشرفت دانشجویان ۲۰/۴۲ است که از میزان متوسط نمره معیار ۱۵/۵ بالاتر است که این مقدار در

جدول ۳: میانگین و انحراف معیار نمرات قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر

متغیر	میانگین	انحراف معیار
استقلال طلبی	۴/۸۹	۱/۹۸
خطرپذیری	۲/۹۸	۱/۲۵
کنترل درونی	۸/۴۵	۲/۱
انگیزه پیشرفت	۲۳/۰۲	۴/۳۲
خلاقیت	۳۰/۹	۴/۴۴

برای تعیین تفاوت‌ها از تحلیل واریانس استفاده شد. در (جدول ۴) خلاصه نتایج تحلیل واریانس مربوط به قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر درج شده است.

برای سنجش تفاوت بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر پنج متغیر استقلال طلبی، خطرپذیری، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت در این دانشجویان مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۴: خلاصه نتایج تحلیل واریانس تفاوت بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر

متغیر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	معنی دار	مجزور اتا
استقلال طلبی	۰/۴۲	۱	۰/۴۲	۰/۳۵	۰/۵۶	۰/۰۰
خطرپذیری	۰/۳۶	۱	۰/۳۶	۰/۱۳	۰/۸۱	۰/۰۰
کنترل درونی	۵/۶۳	۱	۵/۶۳	۰/۸۶	۰/۴۵	۰/۰۳
انگیزه پیشرفت	۲۶/۳۴	۱	۲۶/۳۴	۲/۰۳	۰/۲۲	۰/۰۰
خلاقیت	۰/۰۱	۱	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۸۹	۰/۰۰

همان طور که در جدول ۴ مشهود است، تفاوت بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر معنادار نیست؛ یعنی بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و سال آخر دانشگاه تفاوت وجود ندارد. فرضیه ۳: بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان تفاوت وجود دارد.

جدول ۵: میانگین و انحراف معیار نمرات قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان

متغیر	دانشجویان مرکز کارآفرینی		دانشجویان دانشگاه فنی بابل	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
استقلال طلبی	۵/۶	۱/۱	۴/۹۸	۱/۰۲
خطرپذیری	۳/۶۵	۰/۹۹	۳/۲۴	۱/۴۵
کنترل درونی	۱۰/۹	۱/۸۵	۸/۸	۱/۵۶
انگیزه پیشرفت	۲۸	۴/۶۵	۲۳/۵۳	۳/۴
خلاقیت	۳۸/۰۸	۴/۶	۲۱/۶۲	۳/۵

همان طور که در جدول ۵ ملاحظه می‌شود، میانگین خلاقیت، کنترل درونی و استقلال طلبی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی از دانشجویان دانشگاه فنی بابل بیشتر است. برای سنجش تفاوت بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان، پنج متغیر استقلال طلبی، خطرپذیری، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت مورد بررسی قرار گرفت. برای تعیین تفاوت‌ها از تحلیل واریانس استفاده شد. در (جدول ۶) خلاصه نتایج واریانس تفاوت بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان آمده است.

جدول ۶: خلاصه نتایج تحلیل واریانس تفاوت بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان

متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معنی دار	مجذور اتا
استقلال طلبی	۱۱/۰۶۵	۱	۱۱/۰۶۵	۶/۹۶۸	۰/۰۶۳	۰/۰۴۹
خطرپذیری	۰/۰۴۹	۱	۰/۰۴۹	۰/۰۰۲	۰/۰۷۰۲	۰/۰۰۰
کنترل درونی	۱۳/۶۸	۱	۱۳/۶۸	۲/۱۶	۰/۱۷	۰/۰۰۰
انگیزه پیشرفت	۰/۲۸	۱	۰/۲۸	۰/۰۲	۰/۸۷	۰/۰۱
خلاقیت	۳۸۵/۲۳	۱	۳۸۵/۲۳	۲۰/۲	۰/۰۰۰	۰/۱۰

- تفاوت بین خلاقیت دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان معنادار است. ($F=۲۰/۲$ و $p=۰/۰۰۰$)؛ بنابراین، بین خلاقیت دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان تفاوت وجود دارد.

با توجه به (جدول ۶) میزان خلاقیت دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی از دانشجویان دانشگاه فنی بابل بیشتر است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هدف از این پژوهش، بررسی قابلیت‌های کارآفرینی (استقلال طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت، خطرپذیری و خلاقیت) دانشجویان دانشگاه فنی بابل و تأثیر آموزش‌های دانشگاهی در افزایش این قابلیت‌ها بوده است و نتایج ذیل به دست آمده است.

۱. داده‌ها و یافته‌های حاضر نشان می‌دهد که نمرات قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه فنی بابل (نوشیروانی بابل) از میزان متوسط نمره معیار بالاتر است و تفاوت به دست آمده بر اساس آزمون هم‌بستگی در سطح معنادار است. پس می‌توان نتیجه گرفت که

همان طور که در (جدول ۶) ملاحظه می‌شود، نتایج تحلیل واریانس مربوط به مقایسه قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان دانشگاه فنی بابل ارائه شده است. با توجه به نتایج جدول:

- تفاوت بین استقلال طلبی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان معنادار نیست ($F=۶/۹۶۸$ و $p=۰/۰۶۳$)؛ بنابراین، بین روحیه استقلال طلبی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان تفاوت وجود ندارد.

- تفاوت بین خطرپذیری دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان معنادار نیست ($F=۰/۰۰۲$ و $P=۰/۰۷۰۲$)؛ بنابراین، بین کنترل درونی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان تفاوت وجود ندارد.

- تفاوت بین انگیزه پیشرفت دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان معنادار نیست ($F=۰/۰۰۲$ و $p=۰/۰۸۷$)؛ بنابراین، بین انگیزه پیشرفت دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان تفاوت وجود ندارد.

و مراکز کارآفرین؛

۶. ایجاد بانک اطلاعاتی برای آگاهی دانشجویان و استادان از نیازها و مسائل تخصصی رشته مربوط به خودشان.

منابع

آرشید، ج. (۱۳۶۷)، *بررسی رابطه بین موفقیت شغلی معلمان و مرکز کنترل*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران؛

احمدپور، م. (۱۳۸۱)، *کارآفرینی، نظریات، الگوها، پردیس*، تهران؛

بدری، احسان و دیگران (۱۳۸۵)، «*بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان*»، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ش ۴۰: ۷۵؛

برومندنسب، م. (۱۳۸۱)، *بررسی رابطه ساده و چندگانه وضعیت اجتماعی-اقتصادی، انگیزه پیشرفت، مخاطره‌پذیری، جایگاه‌ها، خلاقیت و عزت‌نفس با کارآفرینی در دانشجویان شهید چمران اهواز*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز؛

خدمتی توسل، ص. (۱۳۷۹)، *بررسی زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دبیرستان‌های پسرانه دولتی کار و دانش شهرستان کرج از نظر مدیران، دبیران و دانش‌آموزان*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه تهران؛

سرمه، ز. و ع. بازرگان (۱۳۷۲)، *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*، آگاه، تهران؛
عزیزی، م. (۱۳۸۲)، *بررسی زمینه‌های بروز و پرورش کارآفرینی در دانشجویان سال آخر کارشناسی و کارشناسی‌ارشد دانشگاه شهید بهشتی*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی؛

مشایخ، ف. (۱۳۸۱)، *دیدگاه‌های نو در برنامه‌ریزی درسی*، چ سوم، سمت، تهران

هزارجریبی، جعفر (۱۳۸۲)، *توسعه کارآفرینی و دانش‌آموختگان*، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ش ۳۰: ۱۵۹-۱۶۶؛

بارائی، ع. (۱۳۸۳)، *بررسی برخی روحیات کارآفرینی در بین دانشجویان دانشگاه شیراز*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد مدیریت صنعتی دانشگاه شیراز؛

قابلیت کارآفرینی در زمینه‌های استقلال‌طلبی، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت در دانشجویان مذکور بالاتر از میانگین قرار دارد، اما میانگین نمرات خطرپذیری دانشجویان از میزان متوسط پایین‌تر است و این میزان در میانگین است.

۲. بر اساس نتایج به دست آمده قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان سال اول و آخر دانشگاه فنی بابل (نوشیروانی بابل) در زمینه استقلال‌طلبی، خطرپذیری، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت، تفاوت معناداری وجود ندارد. پس می‌توان گفت که آموزش‌های دانشگاهی در پرورش این ویژگی‌ها در دانشجویان مؤثر نبوده است.

۳. بر اساس داده‌ها و یافته‌های حاضر، بین قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان دانشگاه در زمینه‌های استقلال‌طلبی، خطرپذیری، کنترل درونی و انگیزه پیشرفت تفاوت معناداری وجود ندارد. پس می‌توان گفت که آموزش مرکز کارآفرینی در پرورش این ویژگی‌ها در دانشجویان مؤثر نبوده است، اما بین قابلیت‌های دانشجویان مراجعه‌کننده به مرکز کارآفرینی و سایر دانشجویان در زمینه خلاقیت رابطه معنادار وجود دارد؛ یعنی آموزش مرکز کارآفرینی در زمینه پرورش خلاقیت دانشجویان مراجعه‌کننده به آن مرکز مؤثر بوده است.

با توجه به یافته‌ها و نتایج به دست آمده پیشنهاد می‌شود:

۱. اصلاح و بازنگری در برنامه‌های آموزشی برای تقویت قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان مد نظر قرار گیرد؛

۲. آموزش جرئت‌ورزی و ابراز خود برای تقویت این ویژگی‌ها؛

۳. ایجاد مرکز رشد و انکوباتور؛

۴. آموزش قابلیت‌های کارآفرینی در برنامه‌های درسی؛

۵. پشتیبانی و حمایت دولت از دانشگاه‌ها و مؤسسات

- Ahmed, S. U.** (1985); "Risk-taking Personality, Focus on Control and Entrepreneurship"; *personality and Individual Difference*, Vol. 6, pp. 781-782;
- Druker, P.** (1985); "The Discipline of Innovation"; *Harvard Business Review*, May-Jun, pp. 67-72;
- Faris, S.** (1999); "*Seeking Entrepreneurial Origins: Are Entrepreneurs Born or Made?*"; Available at: <http://www.celcee.edu/>;
- Howard, S.** (2004); "Developing Entrepreneurial Potential in Youth: *The Effects of Entrepreneurial Education and Venture Creation*"; University of South Florida Report, pp. 3-17;
- Hynes, Briga** (1996), "Entrepreneurship Education And Training- Introducing Entrepreneurship In To Non-business Discipline", *Journal of European industrial Training*, No.20, pp.10-17;
- McClelland, D.** (1961); *The Achieving Society*; Princeton: NJ, Van Nostrand;
- Postigo, S.** (2002); " Entrepreneurship Education in Argentina: The Case of Sananders University"; In proceedings of the Conference Entitled, *The Internationalizing in Entrepreneurship Education and Training*; Malaysia;
- Rissal, R.** (1992); A Study of the Characteristics of Entrepreneurs in Indonesia; EDD Dissertation. U.S.A: George Washington University;
- Schein, E. H.** (1994); " Entrepreneurs: What They, really Like"; *Vocational Education Journal*, Vol. 64, No. 80, pp. 42-44;
- Schumpeter, J.** (1934); *The theory of Economic Development*; Cambridge: Harvard;
- World bank** (2000): *Higher Education in developing Countries: Peril and Promise*, Wasigton,DC, World bank. Available at: <http://tfhe.net/>.■